

Lausunto

15.2.2024

VN/5137/2022
VN/5137/2022-OKM-97

Jakelussa mainituille

OKM lausunto - Muistio valmiuslain kehittämistarpeista

Valmiuslain kokonaisuudistusta valmisteleva työryhmä on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntoa valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta.

Pyydettyä lausuntonaan opetus- ja kulttuuriministeriö esittää seuraavaa:

Varautumisvelvollisuuden soveltamisalan laajentaminen

Valmiuslakityöryhmän muistiossa ehdotetaan valmiuslain varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa laajennettavaksi julkisia hallintotehtäviä hoitaviin yhteisöihin. Voimassa olevan valmiuslain mukainen varautumisvelvollisuus koskee vain valtioneuvostoa, valtion hallintoviranomaisia, valtion itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia, muita valtion viranomaisia ja valtion liikelaitoksia sekä hyvinvointialueita ja hyvinvointiyhtymiä, kuntia, kuntayhtymiä ja muita kuntien yhteenliittymiä.

Ehdotuksen mukaan edellä todetun laajennetun varautumisvelvoitteen ulkopuolelle jäisivät kuitenkin toimijat, jotka hoitavat julkisia hallintotehtäviä lain nojalla annettuun viranomaishyväksyntään, kuten toimilupaan perustuen. Muistiossa todetaan tähän ryhmään kuuluvan varsin heterogeeninen joukko erilaisia toimijoita, joista merkittävälle osalle on jo sektorilainsäädännössä säädetty velvollisuus varautua normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Esimerkkeinä mainitaan ammattikorkeakouluissa (932/2014) ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettut yksityiset koulutuksen järjestäjät.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että laissa ammatillisesta koulutuksesta ei ole säädetty velvollisuudesta varautua normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Kuntapohjaisia järjestäjiä velvoittaa kunnille valmiuslaissa säädetty varautumisvelvoite. Tammikuussa 2024 ammatillisessa koulutuksessa oli 136 koulutuksen järjestäjää, joista valtaosa oli yksityisoikeudellisia, yhteensä 94 koulutuksen järjestäjää. Kunnat eivät siis toimii ammatillisessa koulutuksessa pääasiallisena koulutuksen järjestäjänä. Myös lukiokoulutuksessa on yksityisoikeudellisia koulutuksen järjestäjiä, yhteensä 35 järjestäjää 283 lukiokoulutuksen järjestäjästä. Toisella asteella on siis huomattava määrä koulutuksen järjestäjiä, joihin kuntia koskeva varautumisvelvollisuus ei ulotu.

Myös varhaiskasvatusta järjestetään moninaisesti sekä kunnan että yksityisten palveluntuottajien toimesta. Ostopalveluiden ja palvelusetelillä järjestetyn yksityisten palveluntuottajien varhaiskasvatuksen katsotaan kuuluvaksi kunnan järjestämistä vastuulle, mutta yksityisen hoidon tuella tuetun toiminnan ei. Esi- ja perusopetusta järjestävät kunnat, järjestämisluvan saaneet yksityiset opetuksen järjestäjät sekä perusopetuslain 8 §:n mukaiset valtionoppilaitokset. Varhaiskasvatusta saavista lapsista n. 4 % on yksityisen hoidon tuella tuetussa varhaiskasvatuksessa ja n. 3 % lapsista yksityisessä perusopetuksessa, eli pieni osa lapsista ja oppilaista on varautumisvelvollisuuden ulkopuolelle jäävässä toiminnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä varautumisvelvollisuuden laajentamista yksityiseen varhaiskasvatukseen ja yksityiseen perusopetukseen. Näissä toimintamuodoissa on iältään nuoria lapsia, joten siksi olisi tärkeää turvata, että lapset ovat yhdenvertaisessa asemassa keskenään ja yhtä turvallisessa toiminnassa, osallistuivat he kunnan tai yksityisen järjestämään toimintaan.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

Voimassa olevan valmiuslain varautumisvelvoite koskee yliopistolain (558/2009) mukaisia julkisoikeudellisia yliopistoja, mutta ei yliopistolain mukaisia säätiöyliopistoja taikka ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaisia ammattikorkeakouluja. Yliopistojen varautumisvelvollisuudesta ja varautumissuunnitelmista säädetään yliopistolain 90 §:ssä. Yliopistojen tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muin toimenpitein varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa sekä häiriö- ja erityistilanteissa. Tällaisia ovat yliopistolain esitöiden mukaan (HE 7/2009 vp, s. 82/1) esimerkiksi erilaiset luonnonkatastrofit, suuronnettomuudet tai vakavat tartuntatautiepidemiat. Varautumista valvoo opetus- ja kulttuuriministeriö. Jos varautumisessa havaitaan puutteita, opetus- ja kulttuuriministeriö voi määrätä puutteiden korjaamisesta. Vastaavat varautumisvelvollisuutta koskevat säännökset sisältyvät ammattikorkeakoulujen osalta ammattikorkeakoululain 66 §:ään.

Valmiuslakityöryhmän ehdotus tarkoittaa, että myös säätiöyliopistot tulisivat valmiuslain varautumisvelvollisuuden piiriin. Tämä on sinänsä kannatettavaa, vaikka varautumisvelvollisuus yliopistolain nojalla on jo nykyisinkin. Edellä todetusti varautumisvelvoitteen ulkopuolelle jäisivät kuitenkin toimijat, jotka hoitavat julkisia hallintotehtäviä lain nojalla annettuun viranomaishyväksyntään, kuten toimilupaan perustuen. Ammattikorkeakoulut toimivat valtioneuvoston myöntämällä toimiluvalla. Tältä osin voinee todeta, että lähtökohtaisesti ammattikorkeakoulujen lakisääteiset julkiset hallintotehtävät ovat vastaavanlaisia kuin yliopistojen julkiset hallintotehtävät, joten varautumisvelvollisuutta koskeva erillinen sääntely ei vaikuta perustellulta.

Huomioiden edellä todettu opetus- ja kulttuuriministeriö ei pidä tarkoituksenmukaisena muistiossa ehdotettua ratkaisua, jossa varautumisvelvollisuuden ulkopuolelle suljettaisiin viranomaishyväksynnän (toimiluvan) perusteella julkista hallintotehtävää hoitavat yksityiset tahot. OKM:n näkemyksen mukaan valmiuslain varautumisvelvollisuus olisi ainakin OKM:n hallinnonalalla perusteltua ulottaa myös tällaisiin yksityisiin toiminnan järjestäjiin.

Ehdotettu varautumisvelvollisuus ulottuisi myös julkisoikeudellisiin yhdistyksiin, siltä osin kuin ne hoitavat julkisia tehtäviä. OKM:n hallinnonalalla ylioppilaskuntien ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan osalta jää epäselväksi, miltä osin ehdotettu varautumisvelvollisuus käytännössä koskisi myös niitä. TSV on Tieteellisten seurain valtuuskunnasta annetun lain (938/2006) mukainen julkisoikeudellinen yhteisö, jonka toimintaan kuitenkin sovelletaan suurelta osin yhdistyslain säännöksiä. TSV:n asemaa, tehtäviä ja oikeushenkilöllisyyden täsmällistä luonnetta koskeva nykyinen laintasoinen sääntely on osin puutteellista ja laki tullaan lähivuosina uudistamaan. Ylioppilaskunnat ovat yliopistolain 46 §:n mukaisia itsenäisiä oikeushenkilöitä, joita voi luonnehtia lakisääteisiksi julkisoikeudellisiksi yhteisöiksi ja niiden julkiset hallintotehtävät liittyvät lähinnä opiskelijoiden edustajien nimeämiseen yliopiston toimielimiin. Lain mukaan ylioppilaskuntien tehtävänä on lisäksi osallistua tarvittaessa opiskelijoiden perusterveydenhuoltoon koskevien tehtävien toteuttamiseen.

Muut huomiot

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää kannatettavana, että varautumisvelvollisuuden vähimmäissisältöä konkretisoitaisiin nykyiseen valmiuslakiin verrattuna (ehdotus 5). Myös ehdotus varautumisvelvollisuuden ulottamisesta häiriötilanteisiin olisi perusteltu ja tarpeellinen uudistus (ehdotus 7). Olisi tärkeää, että normaaliolojen häiriötilanteen käsite määriteltäisiin yhteisesti valmiuslaissa. Erityislainsäädännössä voitaisiin tällöin tarvittaessa yhtenäisesti viitata tähän yleiseen määritelmään.

Kansliapäällikön sijainen, ylijohtaja Riitta Kaivosoja

Hallitusneuvos Juho-Antti Jantunen

Liitteet

Jakelu OM Oikeusministeriö

Tiedoksi OKM VAPOS Varhaiskasv. perusopet. ja vapaan sivistystyönos
OKM KTPO Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto
OKM LAMOS Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto

VN/5137/2022-OKM-97

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: